УДК 336.1:332(477)
Kiedrowicz Anna[1], Roman Sass[2] , Gudz Piotr[3]
[1]studentka ekonomia 3 rok, Akademia Kujawsko-Pomorska w Bydgoszczu
[2]d-r hab, professor, dyrektor Instytutu Ekonomii, Akademia Kujawsko-Pomorska w Bydgoszczu
[3] д-р. екон. наук, проф., НУ «Запорізька політехніка», Akademia Kujawsko-Pomorska w Bydgoszczu

ROZWÓJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WSPARCIA ROZWOJU REGIONALNEGO

Region Unii Europejskiej, w kontekście polityki regionalnej UE, jest to zdefiniowany obszar geograficzny wewnątrz państwa członkowskiego Unii Europejskiej, który jest identyfikowany i klasyfikowany na potrzeby realizacji celów polityki spójności. Polityka spójności UE ma na celu zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju między różnymi regionami UE oraz promowanie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Regiony UE są zatem podstawowymi

jednostkami, dla których opracowywane są strategie rozwojowe i do których kierowane są zasoby finansowe z budżetu UE, aby wspierać rozwój gospodarczy, inwestycje w infrastrukturę, innowacje oraz zatrudnienie. Poprzez takie podejście, UE dąży do zrównoważonego rozwoju wszystkich swoich regionów, minimalizując dysproporcje i przyczyniając się do ogólnego dobrobytu i integracji. W szczególności, Unia Europejska udziela wsparcia finansowego przedsiębiorstwom poprzez kredyty na realizację projektów badawczo-rozwojowych, oferuje gwarancje kredytowe ułatwiające dostęp do finansowania zewnętrznego na preferencyjnych warunkach, a także może partycypować w finansowaniu projektów w zamian za udziały kapitałowe. Dodatkowo, instrumenty finansowania mogą być łączone z dotacjami, co zwiększa ich atrakcyjność i efektywność [1, s.123].

W kontekście alokacji środków europejskich, dominującą metodologią transferu kapitału do przedsiębiorstw są dotacje, charakteryzujące się jednostronnym przekazem finansowym z budżetu publicznego. Jednakże, istotny odsetek regionalnych organów zarządzających optuje za implementacją tzw. "instrumentów finansowych", wykorzystując przy tym zasoby Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Różniące się fundamentalnie od dotacji, instrumenty te obejmują szeroki wachlarz narzędzi finansowych takich jak pożyczki, gwarancje, a nawet bezpośrednie inwestycje kapitałowe [2].

Instrumenty finansowe pełnią kluczową rolę w mobilizowaniu zasobów na rzecz inwestycji, które nie tylko generują dochody, ale również przyczyniają się do oszczędności kosztów. Ich zastosowanie ma na celu przyciągnięcie inwestycji prywatnych, przy jednoczesnym ograniczeniu konieczności wsparcia publicznego do minimum. Tym samym instrumenty te wspierają realizację założeń polityki spójności Unii Europejskiej, której głównymi celami są zmniejszenie dysproporcji ekonomicznych, społecznych i terytorialnych między regionami. Instrumenty finansowe stanowią istotne narzędzie w realizacji polityki spójności, umożliwiając efektywne wykorzystanie środków publicznych.

W kontekście finansowym, istnieją różnorodne mechanizmy i narzędzia wspierające rozwój ekonomiczny i innowacyjność. Instrumenty finansowe, które można zgrupować w kilka podstawowych kategorii, odgrywają kluczową rolę w mobilizowaniu kapitału niezbędnego dla przedsiębiorstw oraz innych podmiotów gospodarczych. Te kategorie to:

- Kapitał własny i dług – dwa fundamentalne rodzaje finansowania, gdzie kapitał własny odnosi się do środków wniesionych przez właścicieli lub akcjonariuszy, natomiast dług to środki pozyskane poprzez zobowiązania finansowe, takie jak pożyczki.
- Gwarancje kredytowe i kapitał wysokiego ryzyka – instrumenty te mają na celu ułatwienie dostępu do finansowania, szczególnie w przypadkach, gdy

ryzyko związane z inwestycją jest wyższe. Gwarancje kredytowe zmniejszają ryzyko pożyczkodawców, natomiast kapitał wysokiego ryzyka (venture capital) jest formą finansowania przedsięwzięć o dużym potencjale wzrostu i odpowiadającym temu ryzyku.

- Instrumenty budowania potencjału i podziału ryzyka – te narzędzia są zaprojektowane, aby wspierać rozwój potencjału przedsiębiorstw oraz dzielić ryzyko związane z inwestycjami między różne strony [3,s.359].

W procesie aplikowania o środki finansowe, wnioskodawcy muszą pozwolić instytucjom finansującym na przeprowadzenie kontroli oraz inspekcji na miejscu. Brak współpracy w tym zakresie może prowadzić do opóźnień lub odmowy finansowania, co podkreśla znaczenie przejrzystości i rzetelności w procesie aplikacyjnym.

Instrumenty finansowe wsparcia rozwoju regionalnego Unii Europejskiej są to narzędzia służące do wspierania inwestycji w różnych sektorach gospodarki w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego i spójności społecznej na terenie UE. Celem tych instrumentów jest zmniejszenie różnic rozwojowych między poszczególnymi regionami Unii, poprawa konkurencyjności i zwiększenie zatrudnienia.

Do głównych instrumentów finansowych UE należą [2,s.140]:

1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – wspiera rozwój gospodarczy i spójność terytorialną poprzez finansowanie inwestycji w infrastrukturę, technologie oraz wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw.

2. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – jest jednym z pięciu głównych funduszy, poprzez które Unia Europejska wspiera rozwój społeczno-gospodarczy wszystkich krajów członkowskich. Jego zasoby finansowe w latach 2007-2013 inwestowane były w ludzi, szczególnie tych, którzy mieli trudności ze znalezieniem pracy. EFS skupiał

Się na poprawie możliwości zatrudnienia, promowaniu włączenia społecznego oraz inwestycjach w edukację i szkolenia. Program jest kontynuowany jako Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) jest głównym instrumentem Unii Europejskiej (UE) służącym inwestowaniu w ludzi. Struktura finansowania EFS+ podzielona jest na dwa główne komponenty:

- Zarządzanie Dzielone – Jest to podstawowy mechanizm wdrażania, gdzie państwa członkowskie, w partnerstwie z Komisją, są bezpośrednio odpowiedzialne za alokację i zarządzanie około 98,5 miliardami euro w cyklu programowym 2021-2027.
- Zatrudnienie i Innowacje Społeczne (EaSI) – Komponent zarządzany centralnie przez Komisję Europejską, z budżetem sięgającym blisko 762 milionów euro na lata 2021–2027, skupiający się na inicjatywach dotyczących zatrudnienia, innowacji społecznych oraz promowania mobilności pracy.

- Fundusz Spójności – przeznaczony dla krajów członkowskich, których dochód narodowy na mieszkańca jest poniżej 90% średniej UE, wspiera inwestycje w środowisko oraz trans-europejskie sieci transportowe. W okresie programowania 2021–2027, Unia Europejska zobowiązała się do alokacji 42,6 miliarda euro (według wartości z 2018 roku) na potrzeby Funduszu Spójności. Z tej kwoty, 10 miliardów euro przeznaczono na program „Łącząc Europę" (CEF), który ma na celu wspieranie rozwoju infrastruktury transeuropejskiej w kluczowych sektorach: transportowym, energetycznym oraz cyfrowym. Projekty realizowane w ramach tego programu mogą liczyć na współfinansowanie sięgające do 85% ich wartości, co podkreśla znaczące zaangażowanie Unii w integrację infrastrukturalną i zwiększenie spójności między państwami członkowskimi [4].
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – wspiera rozwój obszarów wiejskich, poprawę konkurencyjności rolnictwa, zarządzanie zasobami naturalnymi i działania na rzecz klimatu. W 2015 roku budżet przyznany dla Europejskiego Funduszu Rolnictwa na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) wynosił 99,3 mld EUR, z zastrzeżeniem, że przynajmniej 30% tej kwoty musi być przeznaczone na działania ochrony środowiska i walki ze zmianami klimatu, a dodatkowe 5% na strategie rozwoju lokalnego. To zaangażowanie finansowe podkreśla determinację UE do promowania zrównoważonego rozwoju i innowacji w sektorze rolnym i leśnym na swoim terytorium [5,s.251].
- Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR) – wspiera sektor rybołówstwa i akwakultury, pomagając w osiągnięciu zrównoważonego wykorzystania zasobów morskich. Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR), z budżetem wynoszącym 6,5 mld EUR na okres 2014–2020, stanowił kluczowy instrument finansowy przeznaczony do wspierania Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyb). Zaliczając się do zestawu pięciu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, EFMR odgrywał fundamentalną rolę w wzajemnym uzupełnianiu się działań na rzecz stymulowania regeneracji gospodarczej oraz kreowania nowych miejsc pracy w Unii Europejskiej.

Instrumenty finansowe w ramach polityki spójności przynoszą realne rezultaty dla gospodarki europejskiej, a także przyciągają znaczne dodatkowe inwestycje służące realizacji celów polityki spójności.

Za zarządzanie tymi funduszami odpowiedzialne są instytucje takie jak Kujawsko-Pomorski Fundusz Rozwoju, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz Europejski Bank Inwestycyjny. Każda z tych instytucji kieruje środkami na specyficzne cele, które mają na celu wsparcie regionalnej przedsiębiorczości oraz promowanie innowacji i efektywności energetycznej. Bank Gospodarstwa Krajowego dysponuje kwotą 136 milionów złotych przeznaczonych na atrakcyjne pożyczki dla najmniejszych przedsiębiorstw, w tym pożyczki płynnościowe, jako

środek tymczasowy na czas kryzysu wywołanego pandemią COVID-19, oraz na rozwój przedsiębiorczości akademickiej poprzez wejścia kapitałowe.

Kujawsko-Pomorski Fundusz Rozwoju zarządza z kolei 437 milionami złotych na pożyczki skierowane na inwestycje w innowacje i poprawę konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), również oferując wsparcie płynnościowe na czas pandemii.

Europejski Bank Inwestycyjny, dysponując kwotą 201 milionów złotych, koncentruje się na udzielaniu atrakcyjnych pożyczek na odnawialne źródła energii, termomodernizację budynków mieszkalnych i wsparcie efektywności energetycznej przedsiębiorstw [6,s.11].

Niemal 90% wszystkich środków przeznaczono na wsparcie przedsiębiorstw regionalnych, co świadczy o silnym zorientowaniu na rozwój gospodarczy województwa kujawsko-pomorskiego. Wdrażanie instrumentów finansowych odbywa się we współpracy z Instytucją Zarządzającą (Województwem Kujawsko-Pomorskim) i Pośrednikami Finansowymi, wybranymi zgodnie z ustawą Prawo Zamówień Publicznych, co gwarantuje efektywne i transparentne wykorzystanie środków.

Wnioski: Analizując wprowadzone i stosowane przez Unię Europejską instrumenty finansowe w ramach polityki spójności, można wyciągnąć kilka kluczowych wniosków dotyczących ich wpływu na rozwój regionalny oraz integrację gospodarczą, społeczną i terytorialną państw członkowskich:

– Polityka spójności UE, poprzez zdefiniowanie regionów jako podstawowych jednostek dla opracowywania strategii rozwojowych, skupia się na zrównoważonym rozwoju wszystkich regionów Unii, zmniejszając różnice w poziomie ich rozwoju. Jest to realizowane przez kierowanie zasobów finansowych z budżetu UE na wsparcie rozwoju gospodarczego, inwestycji w infrastrukturę, innowacje i zatrudnienie.

– Implementacja zróżnicowanego wachlarza instrumentów finansowych, w tym wkładów kapitałowych, kredytów, gwarancji kredytowych, kapitału wysokiego ryzyka, instrumentów budowania zdolności oraz mechanizmów podziału ryzyka, ma na celu stymulowanie inwestycji w kluczowych obszarach, takich jak innowacje, badania naukowe i rozwój przedsiębiorczości. Taka dywersyfikacja narzędzi finansowych umożliwia dostosowanie wsparcia do specyficznych potrzeb i etapów cyklu życia projektów oraz przedsiębiorstw.

– Aktywne zaangażowanie instytucji publicznych i prywatnych, w tym banków i funduszy inwestycyjnych wysokiego ryzyka, w zarządzanie i wdrażanie instrumentów finansowych pozwala na profesjonalną ocenę projektów, co przyczynia się do efektywniejszego wykorzystania środków finansowych i zwiększa wiarygodność finansowania.

– Zauważalne jest zwiększenie skali stosowania instrumentów finansowych w porównaniu do poprzednich okresów finansowych, co wskazuje na ewolucję

podejścia do finansowania rozwoju regionalnego. Zastosowanie instrumentów zwrotnych, umożliwiających wielokrotny obrót kapitałem, wskazuje na dążenie do bardziej zrównoważonego i efektywnego wykorzystania dostępnych środków.

– Inicjatywa fi-compass, zainicjowana przez Komisję Europejską we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym, podkreśla znaczenie ułatwienia organom zarządzającym efektywne wykorzystanie instrumentów finansowych UE, co ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów polityki spójności.

Wnioski te wskazują, że instrumenty finansowe stanowią istotny element strategii rozwoju regionalnego Unii Europejskiej, przyczyniając się do realizacji jej celów, takich jak zmniejszenie dysproporcji ekonomicznych, społecznych i terytorialnych między regionami, a także wspieranie inwestycji generujących wzrost gospodarczy i innowacje.

LITERATURA

1. W. Leoński, Wpływ Unii Europejskiej na rozwój polskich przedsiębiorstw, Uniwersytet Szczeciński, 3/2015, s.122-123.

2. M. Michalewska-Pawlak, M. Klimowicz, Wzrost znaczenia instrumentów inwestycyjnych w polityce regionalnej Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014-2020,Uniwersytet Wrocławski 4(67),2020, s.139-143.

3. D. Kowalski, Udział i rola banków komercyjnych w realizacji programów rozwoju gospodarczego państwa, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 4/2018, s.358-361.

4. B.Wieliczko, Czy warto stosować instrumenty finansowe w programach rozwoju obszarów wiejskich?, Zeszyty Naukowe Warszawa, 2016,s.250-255.

5. S.Barwińska,P.Osóbka, Instrumenty kreowania innowacyjnej gospodarki w województwie kujawsko – pomorskim,Gdańsk, 2019, s.10-12.